

HEROIN SOM MEDICIN I DANMARK

(Publicerat i Narkotikafrågan nr 1 2009)

Nästa år (2009) startar ett försök med läkarförskrivet heroin till danska narkomaner.

– Politikerna har gett upp, säger Annemarie Outze från föräldraföreningen LPS. Till slut kan de inte stå emot alla påtryckningar. Det är likadant för narkomanerna. De vill så gärna gå in i en riktig behandling, men de ger upp och tar emot ersättningsdroger istället.

Text: Pelle Olsson ©

– Jag hade en son, berättar **Annemarie Outze**. En helt frisk och normal kille, men han började med hasch. När han var 16 kom heroinet in i bilden. Han har berättat för mig att det bara var av nyfikenhet. Han ville prova och blev beroende. Under 10 år var han narkotikamissbrukare.

Som alla mödrar i samma situation kämpade Annemarie Outze för att sonen skulle bli narkotikafri. Han var själv inställd på det och gick gång på gång in i drogfria behandlingar enligt Minnesota-modellen.

– Sex gånger var han inne på behandling, säger hon. Efter varje gång var han tillbaka i missbruket. Efter den sjunde gången lyckades han hålla sig ifrån narkotikan.

Det hann bli åtta drogfria år innan sonen dog av hepatit C år 2001, en smitta han ådragit sig många år tidigare under missbrukstiden.

Hon är trots allt glad att kunna minnas honom som en normal person som hon till slut fick en bra relation till.

Under de år Annemarie Outze engagerade sig i sonens behandling träffade hon på andra mödrar i samma situation. På den tiden lämnades familjen utanför. De fick inget stöd och ingen hjälp med sina egna vårdor och de hade dåliga kunskaper om missbruk om beroende. Därför bildade hon tillsammans med de andra anhöriga, mest mödrar, LPS, Landsforeningen af pårørende til stofmisbrugere, 1994. Sedan 2000 är hon föreningens ordförande.

Läkarförskrivet heroin

– Under de senaste tio åren har vi arbetat hårt mot förslaget på läkarförskrivet heroin, som vissa intresseföreningar och politiska parter har drivit. Vi menar att det håller kvar den narkotikaberoende i missbruket. Då min son levde var han också emot det, liksom ersättningsdroger över huvud taget. Han hade själv provat metadon, men ansåg att det bara blev ytterligare en drog att vara beroende av.

Inför det senaste valet till danska Folketinget 2005 skickade Annemarie Outze ut en förfrågan till de politiska partierna hur de ställde sig till läkarordinerat heroin. En majoritet var emot, bland annat de båda borgerliga regeringspartierna Venstre och Konservative Folkeparti, som sedan vann valet på nytt. De hade redan under den gångna mandatperioden infört flera narkotikapolitiska reformer i restriktiv riktning; krafttag mot cannabishandeln på fristaden Christiania, stängningar av haschklubbar i Köpenhamn och nolltolerans mot narkotikainnehav.

” I Danmark är euforiserande substanser inte tillåtna. Därför skulle det vara i strid med vår konsekventa politik mot narkotika att samtidigt motverka missbruk av euforiserande substanser med behandling av euforiserande substanser”, skrev Venstre i sitt svar till LPS.

Även det främlingsfientliga och allt mer inflytelserika Dansk Folkeparti, som fungerar som ett stödparti till minoritetsregeringen, var klart emot heroinförskrivning. Radikale Venstre var splittrat i frågan, med en liten majoritet som inte stöder sådan behandling.

Socialdemokraterna, som styr landets större delen av 90-talet med en i svenska ögon mycket liberal narkotikapolitik, ville införa heroinförskrivning. De två mindre partierna på vänsterkanten Enhedslisten och Socialistisk Folkeparti gick på samma linje.

Efter den förnyade valsegern fortsatte den borgerliga regeringen sin restriktiva linje. Hälsoministern Lars Lökke Rasmussen sa klart ifrån att under hans regeringstid kommer det inte att bli några försök med läkarförskrivet heroin. Debatten fortsatte emellertid. På en hearing i Folketinget våren 2007, som kom att få stor betydelse, berättade inbjudna experter från Holland, Tyskland och Schweiz om goda behandlingsresultat med heroin. Annemarie Outze var en av talarna och den enda som var klart emot heroinförskrivningen.

Sedan kom den narkotikapolitiska bomben i två steg. Först gjorde Dansk Folkeparti

en helomvändning i frågan och sade att de kommer att stödja ett förslag om heroinförsök. Partiet som mest är känt för sina negativa åsikter till invandrare har alltid varit mycket restriktivt i narkotikafrågan.

– Vi var emot heroinförsöken tidigare, säger Dansk Folkepartis taleskvinna i hälsofrågor, Liselott Blixt. Sedan kom en undersökning från Schweiz att läkarförskrivet heroin kan öka den sociala integrationen och hjälpa de mest utsatta narkomanerna ur en eländig tillvaro, särskilt kvinnor som prostituerar sig.

Blixt som bara suttit i Folketinget ett år berättar att hon gick med i partiet tack vare sitt intresse för socialpolitik och de äldres situation. Hon har arbetat i många år som vårdbiträde i hemtjänsten innan hon utbildade sig till social- och sundhedsassistent, vilket ungefär motsvarar undersköterska i Sverige.

– Det var ett stort tidningsreportage förra vintern i Berlinske Tidende om Linda och hennes prostituerade medsyststrar som utnyttjas sexuellt i utbyte mot heroin. Berättelsen gjorde starkt intryck danskarna, säger hon.

Även hennes partiledare Pia Kjaersgaard som vandrat omkring på Vesterbro och pratat med flera prostituerade narkomaner om deras livssituation, blev betänksam. Det ledde till att partilinjén ändrades till förmån för heroinförsök eftersom man tror att det kan hjälpa dessa kvinnor undan förnedringen.

När Dansk Folkeparti bytt fot i frågan kom nästa skräll. Hälsominister Rasmussen som några månader tidigare absolut var emot heroinbehandling förklarade att han ”inte var fundamentalist” och därför inte var en sämre karl än att han kunde ändra uppfattning. Han hade nu blivit finansminister och föreslog i Folketinget att man skulle avsätta en antal miljoner kronor på att prova heroin under några år.

Därmed dog debatten, för nu var praktiskt taget alla partier för ett sådan behandling.

– Det handlar bara om ett försök under en begränsad tid, påpekar Liselott Blixt. Om vi inte uppnår det vi hoppas kommer det att avbrytas.

Men Annemarie Outze från LPS, tycker att politikerna har gett upp.

– Till slut kan de inte stå emot alla påtryckningar. Det är likadant för narkomanerna. De vill så gärna gå in i en riktig behandling, men de ger upp och tar emot ersättningsdroger istället. Följaktligen finns det allt färre platser för drogfri behandling och allt fler där man får narkotika.

300-600 personer

Mads Uffe Pedersen, chef för Center for Rusmiddelforskning i Århus, tycker att det är en bra idé att införa heroinbehandling i Danmark, men enbart för en begränsad grupp. Nämligen de metadonpatienter som inte har någon nytta av behandlingen och fortsätter med ett stort sidomissbruk och inte minskar sin kriminalitet.

– Det rör sig om 300 -600 personer, säger han.

Efter en försöksperiod på två år ska man utvärdera resultaten. Vilka kriterier som ska räknas som framgångsrik behandling är inte klart, men det handlar om minskad kriminalitet, förbättrad hälsa och social integration, samt minskad sidokonsumtion av illegala droger. Dock inte cannabis.

– Det kravet kan man inte ställa, säger Pedersen. I metadonprogrammen brukar den konsumtionen snarare stiga än minska.

Och dödligheten i gruppen?

– Politikerna hoppas ju att den ska sjunka men jag är tveksamt om det verkligen blir så.

Heroinklinikerna kommer att ligga i Köpenhamn och ytterligare tre stora städer. I några av dem är man rädd att den nya möjligheten ska skapa problem.

– Inte till behandlingen som sådan, men man är orolig att narkomanerna i landsorten runtomkring lockas att flytta in till staden. Jag tror själv att de organisatoriska problemen kring försöken blir svåra att lösa.

Fem gånger dyrare än metadon

– Lars Lökke Rasmussen är en realpolitiker. Han håller upp fingret och känner varifrån det blåser, säger Christian Hvidt och småler. Nu har han avgått som hälsominister och slipper svara på alla knepiga detaljfrågor.

Christian Hvidt är överläkare för Köpenhamns kommun och tillika överläkare för Specialinstitutionen på Forchhammersvej. Där ska inrättas en ny institution, dit heroinpatienterna kommer att få sina injektioner, två gånger om dagen, när behandlingen drar igång nästa år.

– Den stora debatten i Danmark om läkarförskriften heroin är vem som kan ha nytta av behandlingen för den är kontroversiell. I Sverige gäller linjen ett narkotikafritt samhälle, medan danskarna är för skademinskning. Heroinförskrivning och injektionsrum är de yttersta konsekvensen av en sån politik.

Det finns inga injektionsrum i Danmark, men i Köpenhamn ska det öppnas ett ”hälsorum” för narkomaner. Där arbetar läkare och sjuksköterskor som enligt sina yrkesetiska regler inte får befatta sig med illegala preparat. Därför får besökarna bara ta sådana droger som är ordinerade för intravenöst bruk, till exempel metadon som ibland förskrivs i den formen. Man kan inte komma dit med droger man köpt på gatan.

I Oslo finns det som bekant injektionsrum för illegal narkotika, men det ska nu stängas.

– Det har hela tiden varit intresseorganisationer som velat ha igång heroindebatten. De är ensidigt intresserade av just det här, säger Christian Hvidt.

Han nämner Brukarföreningen i Danmark och socialt engagerade personer som bland annat läst om de schweiziska försöken. En annan påtryckargrupp är de som bor i områden med många missbrukare och deras lokala politiker som tror att man kan minska kriminaliteten. De har hela tiden pumpat rikspolitikerna.

– De flesta som har åsikter i den här frågan inser nog inte hur komplext problemet är. Heroinförskrivning kanske kommer att hjälpa några, men det kommer verkligen inte att lösa narkotikaproblemet i stort.

Kostnaderna för detta blir 50-60 miljoner kronor per år, 150 000 per klient. Det är fem gånger så dyrt som metadonbehandling, eftersom det kräver två dagliga besök. Inget heroin får tas med hem, däremot får klienterna metadon med sig på eftermiddan för motverka abstinensen fram till nästa morgondos.

Precis som i Schweiz kommer allt möjligt sidomissbruk att accepteras. Enligt Hvidt röker nästan alla äldre metadonpatienter i Danmark cannabis och dricker alkohol. Många får också bensodiazepiner utskrivna. Det kommer inte att ändras av heroinförskrivning. Däremot kommer förstås det illegala missbruket heroin att minska och förhoppningsvis även kokainmissbruket som är utbrett bland de yngre metadonpatienterna.

– Den grupp som politikerna tänker sig vi ska hjälpa, de allra tyngsta och mest utslagna, kommer inte med i programmen. De kommer inte att klara av det samarbete med behandlarna som krävs, säger Christian Hvidt.

Han tror ändå inte att resultaten kommer att räknas som misslyckade.

– Har man väl satt igång med en sån här behandling blir det svårt att avbryta den. De som skrivs in i behandlingen kommer troligen att förbättras, vilket gör det nästan omöjligt för politikerna att stoppa verksamheten när resultaten ska redovisas efter två år.